

Årgång 30 ● nr 1 - 2018

nattvakan

Nattvakan

utges av Hudiksvallregionens fågelklubb (HFK).
Tidningen utkommer med två nummer årligen
och erhålles av samtliga medlemmar i HFK.
Årsavgiften för medlemsskap är för närvarande
150 kronor och insättes på pg. 88 94 30-5.

Hudiksvallsregionens fågelklubb

är lokalklubb till Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF). Medlemsskap i HFK är dock oberoende av medlemsskap i GLOF. HFK:s verksamhetsområde utgörs av Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner.

Lokalklubben har till syfte att samla och stimulera intresset för fågelfaunan och skyddet av fågelmiljön i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner. Dessutom skall föreningen verka för att sprida kunskap i fågelfrågor genom kursvesamhet och exkursioner. Föreningen skall vara ett forum där medlemmarna inspireras och informerar varandra. En viktig uppgift för föreningen är att vara drivande i vissa frågor med anknytning till fågelskydd.

Styrelse

Ordförande: Jonas Lind, Tussmorvägen 21

820 64 Näsvisen, Tel.070-307 32 82

Sekreterare: Karin Svensson, Blockvägen 16 F

824 34 Hudiksvall, Tel.070-51 348 66

Kassör: Lars-Göran Lindström, Slåttervägen 13

824 40 Hudiksvall, Tel.070-629 15 24

Övrig ledamot: Kjell Johansson, Kolarevägen 7

825 30 Iggesund Tel.070-239 75 10

Suppleant: Bo Fagerström, Dalgatan 10

824 42 Hudiksvall, Tel.070-641 05 32

Suppleant: Stefan Pierrou, Västerrå 65

824 92 Hudiksvall, Tel.070-345 02 98

Följ med HFK på exkursion

Hudiksvallsregionens fågelklubb har ett digert utflyktsprogram under alla årstider.

Tryckt av:
Tierps
Tryckeri

Österlen våren 2017

Karin Svensson

ÄR MAN INTRESSERAD AV FÅGLAR och fågelskådning erbjuder vårt sydligaste landskap Skåne fantastiska möjligheter. Några av landets förnämsta fågel-lokaler finns där, till exempel klassiska lokaler som Falsterbo, Krankesjön och Fyledalen. **Forts sid 28.**

INNEHÅLL NR 1 - 18

Österlen våren 2017	3
<i>Karin Svensson</i>	
Lyckad exkursion till Stensjön	4
<i>Mats Åberg</i>	
Falkar i Europa	6
<i>Lars G Lindström</i>	
Härfågel i Vemora, Enånger	15
<i>Lars G Lindström</i>	
Bläsgåsinvasion	16
<i>Lars G Lindström</i>	
Bronsibis	19
<i>Lars G Lindström</i>	
Kungsfiskare	20
<i>Lars G Lindström</i>	
Smygsommar	21
<i>Staffan Holm</i>	
Riksmästerskapen i tomtskådning	25
<i>Mats Axbrink</i>	
Program	31

*Foto på framsidan. Lärkfalk Ålsjön
maj 2017. Mats Åberg.*

*Foto på sista sidan. Gråsiska
Håstaholmen december 2017.
Foto. Lars G Lindström.*

Lyckad exkursion till Stensjön

Text och foto Mats Åberg

LÖRDAGEN DEN 30 SEPTEMBER LEDDE Kjell Johansson en mycket lyckad exkursion till Stensjön, Nianoret. Tanken var att vi skulle få se de fem lavskrikor som Kjell rapporterat där tidigare under året. Vi var väl cirka tio förhoppningsfulla personer som samlades denna mulna lördagmorgon vid Lillfjärdens utfodringsplats. Det var visserligen ett stabilt högttryck, men trots det var det mulet, och regnet låg i luften. Inget bra fotoväder alltså.

Men trots detta dök några personer, med kamerautrustning, från Söderhamn upp. Vi åkte i samlad trupp förbi Nianoret för att hämta upp Kjell och fortsatte därefter fyra kilometer, efter en fin skogsbilväg, till Stensjön

Redan vid vändplatsen möttes vi av lavskrikor, som nyfiket kom fram och tycktes kolla om det vankades mat (korv) och det gjorde det förstås. Två falukorvringar sattes

upp i träden, runt vändplanen, plus lite varmkorv. De fem hungriga lavskrikor som visade upp sig måste ha ätit åtminstone två kilo korv.

Lavskrikan är Norrbottens landskapsfågel och brukar likt nötskrikan hamstra föda inför vintern. "Lavskrikan håller samman hela livet och lämnar aldrig sitt allvädersrevir". Endast tack vare ett brett födospektrum - vi talar ju om en kråkfågel - och ett idogt hamstrande överlever lavskrikorna de mörka, kallla vintrarna även långt norr om Polcirkeln. I norra Sverige sker äggläggningen så tidigt som i slutet av mars och början av april, då snön ligger tjock och nattetemperaturen ofta sjunker till under 20 Celsiusgrader. I ett sådant klimat är det nödvändigt att honan inte lämnar äggen utom för minutkorta toalettbesök" skriver Staffan Ulfstrand i Fågelliv. "Mat får hon av hannen. Först när ungarna blivit fem veckor

gamla börjar hon delta i matningen."

Hamstringen av födan är individuell hos lavskrikor och varje varje lavskrika använder nästan bara sina egna förråd (upp till 90 procent). Forskningen har funnit att hjärnan hos lavskrikor har ett större minnescentrum än hos icke hamstrande fåglar av motsvarande storlek. Kråkfåglar är kloka är ju ett allmänt talesätt. Lavskrikor lär även plocka upp tjäder- och järpfjädrar från marken och sätta fast dem barkspringor uppe i träden, för att sedan använda dem till bobygget. Snacka om planering.

Hur som helst hade vi en fantastisk exkursion, trots att det regnade lite grann. Alla var nog väldigt nöjda med dagen och att Kjell bjöd på kaffe och kakor gjorde inte dagen sämre. Tack för en fantastiskt lyckad dag!

Käla Fågelliv, Staffan Ulfstrand

Karin väntar på besök till huvudkontoret.

Falkar i Europa

Text och foto Lars Göran Lindström

I Europa häckar tio olika falkarter. Av dessa häckar fem regelbundet i Sverige. Här följer en kort genomgång av Europas falkar.

Tornfalk

Tornfalk är en medelstor rovfågel som ofta ses ryttla över fält och öppna ytor, som kalhyggen och myrar. Tornfalken är en av Europas talrikaste rovfåglar.

Tornfalken häckar allmänt i Europa, större delen av Asien samt i stora delar av Afrika. Dess häckningsområde i Europa sträcker sig

från 68° N i Skandinavien och 61° N i Ryssland över Medelhavets öar till Nordafrika. Den ses också på Brittiska öarna.

Trots en betydande minskning av det svenska beståndet sedan 1940-talet, är tornfalken vår vanligaste falk. Beståndet har på senare år spridit sig norrut, ända upp till fjällens björkskog. I Sverige övervintrar den

Ryttlande tornfalk: Hög maj 2014

i Skåne och på västkusten. I övriga landet flyttar den söderut i augusti - november. Skandinaviska fåglar övervintrar normalt i västra eller sydvästra Europa, men även i centraleuropa samt Danmark för att återkomma i mars - april. I Hälsingland beräknas cirka 250 par häcka. Några av fågelklubbens medlemmar, främst Kenneth Karelius och Seve Sundkvist, har under många år tillverkat och satt upp tornfalksholkar (cirka 85 stycken, från Norrala i söder till Gnarp i norr och Delsbo i väster) vilket säkert gjort att beståndet ökat i norra Hälsingland. Vissa bra

gnagarår har över 50 häckningar, som mest har 64 kullar märkts ett år (334 ungar), skett i dessa holkar.

Tornfalkens föda består främst av möss och andra små gnagare, men även groddjur, ödlor, skalbaggar och gräshoppor. Som de flesta rovfåglar har tornfalkar en mycket skarp syn, vilket möjliggör för dem att lokalisera små byten på håll. De behöver ett intag på 4-8 gnagare per dag, beroende på dess energiförbrukning (tidpunkt på året, hur mycket tid de tillbringar i luften etcetera). Tornfalken är också känd för att fånga flera byten i en följd och spara några för senare konsumtion.

Tornfalken syns ofta ryttla. Den stannar då vid en höjd på cirka 20 meter över marken och spanar efter ett lämpligt byte. Vingslagen är snabba och stjärten är utfälld, likt en solfjäder, och något vinklad nedåt. Ser den ett potentiellt byte, till exempel en vattensork, sänker tornfalken sig delvis för att säkert kunna veta var nedslaget ska ske. Slutligen störtar den och greppar bytet med framsträckta ben och utfällda klor, för att sedan sätta sig på marken. Det är sällan den missar sitt byte.

Antalet tornfalkar varierar och beror på hur många sorkar det finns. Som många andra rovfåglar jagades tornfalken kraftigt under sena 1800- och tidiga 1900-talet. Arten drabbades kraftigt av biocider under 1960-talet och på många plaster har stammen fortfarande inte helt återhämtat sig. Andra hot utgörs bland annat av jakt, förgiftning och kollisioner, exempelvis i trafiken.

Lärkfalk

Lärkfalk är en medelstor falk som häckar över stora delar av Palearktis. Den är en snabb och skicklig flygare som lever av stora insekter och småfåglar som den fångar i luften. För sitt födosök är den beroende av vatten varför den ofta uppträder vid sjöar,

Lärkfalk som fångat en slända: Ålsjön maj 2015

myrar eller vid kusten. Den placerar ofta sitt bo i ett övergivet kråkbo, gärna i en hög tall.

Lärkfalken är en flyttfågel som häckar i stora delar av Europa. Den flyttar så långt som till södra Afrika.

Den häckar i hela Sverige söder och öster om fjällen, men är fåtalig i Norrlands inre skogsland och i västra Götaland. Drygt 2 000 par beräknas häcka i landet och i Hälsingland cirka 120.

Ålsjön i Söderhamn är ett säkert ställe om man vill se lärkfalkar. En dag i slutet av maj kan flera stycken ses jaga de stora mängder trollsländor som kläcks i den grunda sjön. Det är bara att sätta sig ner på första parkett

och njuta när lärkfalken bjuder på en hisnande flyguppvisning på jakt efter sländorna.

Pilgrimsfalk

Pilgrimsfalken är en stor och kraftfull falk med distinkt teckning i svart/grått och vitt. Ansiktsmasken är skarp med tydlig falkmustasch. Hannen är ungefär kråkstor, honan som en korp.

Arten kräver stort, öppet luftrum och god sikt och den föredrar också öppna jaktmarker. Bergsbranter och stora torvmarker är därför typiska häckningsplatser.

Den flyttar på hösten från augusti till slutet av hösten och återvänder i mars-april. De övervintrar i västra och sydvästra Europa och i Nordafrika. Kan även övervintra också hos oss.

En störtdykande pilgrimsfalk kan komma upp i en hastighet av 320 km/h eller mer, vilket gör att den brukar betecknas som världens snabbaste djur.

Pilgrimsfalken häckar på klippfyllor eller i branter. Stup om minst tio och upp till 100 meters höjd föredras, helst ska stupet ha vatten nedanför. Boet är ofta ett övergivet bo av korp eller mindre ofta kungsörn, annars direkt på klippan. De som inte får revir med lämpliga stup häckar ibland på marken eller i låga träd på myrar, men forskning har visat att dessa par lyckas sämre med uppfödningen av ungar på grund av sämre födotillgång.

Pilgrimsfalken är muskulös och en aggressiv flygare som slår sitt byte, nästan uteslutande fåglar i dvustorlek, i störtdykningar.

Pilgrimsfalken använder sin hastighet och tyngd för att döda fåglar i luften genom att "krocka" ihjäl bytet. Under idealiska förhållanden kan en pilgrimsfalk urskilja en fågel av dvustorlek på ett avstånd av mer än åtta kilometer. Skrattnås, duva, stare och trastar utgör tillsammans nästan 75 procent av

Pilgrimsfalk; Hälsingtuna kyrka augusti 2017.

bytena i vissa populationer. I andra områden kan vadare vara huvudbyte. Inte ens under lämmelår går pilgrimsfalken gärna över till snagare, men jorduggla kan bli ett viktigt byte när dess antal stiger som följd av bytes-tillgången. Honans större storlek gör att hon genomgående kan slå något större byten än hanen.

I Europa var pilgrimsfalken allvarligt hotad från 1950-talet och fram till 1990-talet. Det största hotet kom från miljögiftet DDT, och andra liknande bekämpningsmedel, som användes inom jordbruk och skogsbruk. Det allvarligaste problemet var att häckande fåglar ruvade sönder sina ägg eftersom äggens skal blev mycket tunt som en följd av giftansamlingen i föräldrarna.

Den trädhäckande populationen i centrala och östra Europa minskade från 4 000 par till att nästan vara utdöd. Ett bevarande-program lyckades rädda 20 par i Tyskland och Polen och utifrån dessa har populationen börjat återhämta sig men det krävs

fortfarande stora insatser för att denna population helt ska återhämta sig i Tyskland, Polen, Ryssland, Vitryssland och Baltikum.

Den svenska populationen på över ett tusen par krympte vid mitten av 1900-talet och bestod 1965 av bara 35 häckande par, och omkring 15 par i mitten av 1970-talet. 1976 överlevde inte en enda unge. Ett intensivt projekt inleddes av Naturskyddsföreningen, med avel, uppfödning och utsättning av ungar under namnet Projekt Pilgrimsfalk. Projektet var lyckosamt och i och med lägre giftansamlingar i de adulta falkarna återhämtade sig populationen långsamt. Nu beräknas cirka 300 par häcka, av dem knappt tio i Hälsingland. Norra delen av landet har den starkaste stammen, men den ökar över hela Sverige. Norge och Finland har något starkare stammar än Sverige, men har genomgått samma kris. I Danmark var pilgrimsfalken helt försvunnen, men enstaka par har nu återvänt.

Stenfalk

Stenfalk är en kompakt liten falk som häckar cirkumpolärt på norra halvklotet och är Europas minsta falk. Den häckar på Island, Brittiska öarna, i Skandinavien, Baltikum, och Ryssland.

Stenfalkens häckningsområde är i huvudsak det nordliga barrskogsbältet och fjällbjörskogen. En enda gång har jag hittat ett bo av stenfalk. Det var i fjällbjörskogen på slutningen av Nuolja, Abisko när jag ett år i juni letade nordsångare. Undantagsvis kan den även häcka ovan skogsbältet. Dessutom finns små bestånd på Öland och Gotland.

Stenfalken hade under 1800-talet en mer vidsträckt utbredning i södra och mellersta Sverige. Denna förekomst berodde troligen på att det sydsvenska landskapet såg radikalt mer annorlunda ut då än nu, något som gynnade stenfalken. Bland annat var det vanligt förr i jordbruksbygderna med vid-

Stenfalk: Finflo april 2012

sträckta, våta till fuktiga ängsmarker som betades eller slåtrades, och skogarna var som regel glesa genom skogsbyte.

Sträckräkningar vid Falsterbo antyder en långsiktig positiv utveckling av beståndet med särskilt höga värden under 2000-talet. Av de drygt 6 000 paren i Sverige häckar 40 i vårt landskap.

I Norrlands fjällområden är stenfalken som vanligast. Den håller till i mycket växlande terräng, men öppna marker vill den ha i närheten av boplatser, hedar mossar eller odlade fält. I likhet med sina släktingar bygger stenfalken inte något eget bo utan övertar gamla reden av fjällvråk, fiskgjuse och havsörn, mycket ofta också av kråka.

Stenfalken tar sina byten såväl i luften som på marken. I fjällen utgör ängs- och lappspårar en stor del av födan. Även så stora fåglar som ljunpipare och björktrastar

fångas, dessutom sorkar och lämlar. I Mellansverige tar falken lärkor, gulsparvar och stenskvättor.

Våra stenfalkar övervintrar i västra och sydvästra Europa. Enstaka exemplar kan hålla sig kvar över vintern i södra och mellersta Sverige. Höststräcket äger rum från slutet av augusti till början av november. Återkomsten sker huvudsakligen i april och början av maj.

Jaktfalk

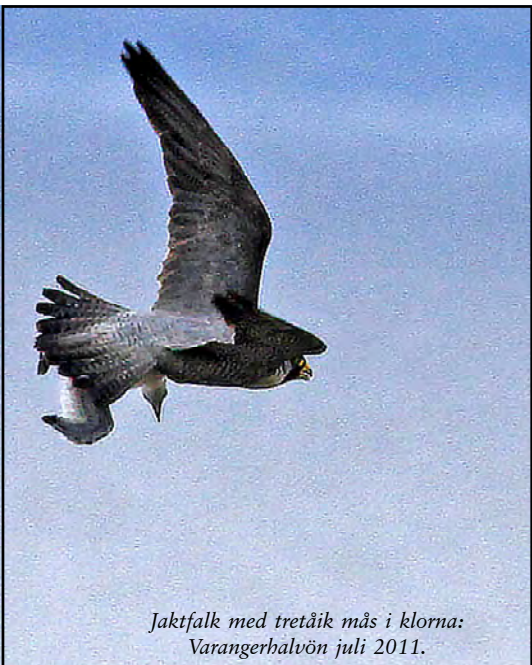
Jaktfalken är världens största falk som förekommer cirkumpolärt i fjälltrakter och på tundra. I Europa finns den på Island, i Norge, Sverige, Finland, Frankrike, Grekland och Ryssland.

Jaktfalken är en stannfågel förutom en mindre del som häckar allra längst norrut. Ungfåglar drar dock regelbundet söderut under sina första vintrar och kan då ses långt söder om sina häckningsområden. Falken rör sig också spontant över stora avstånd.

I Skandinavien består födan huvudsakligen av ripa, främst fjällripa. Omkring 80-85 procent av födan (räknat efter vikt) utgörs av ripa. Även de år som fjällripsbeståndet är magert och det är gott om lämlar föredrar jaktfalken fjällripa. Utöver ripa äter den lämmel och sork och även andra fåglar som änder, trastar, kråkfåglar och vadare. Den fångar i motsats till pilgrimsfalken huvudsakligen sina byten nära marken. Populationer i kustområden lever huvudsakligen av sjöfågel.

Jaktfalken föredrar övergivna bon efter andra rovfåglar (även örnar) eller kråkfåglar. Ett jaktfalkspar behöver ta mellan 180-200 ripor från det att äggen lagts tills ungarna är flygfärdiga.

Jaktfalken jagar likt pilgrimsfalken genom snabba störtdykningar från ovanom bytet. Den slår sitt flygande byte med sådan kraft att bytet faller dött till marken. Under jakten

*Jaktfalk med tretåk mås i klorna:
Varangerhalvön juli 2011.*

kan jaktfalken också ryttla under korta stunder, men vanligen spanar den över sina jaktmarker genom att flyga på några tiotals meters höjd eller genom att sitta långa tider orörlig på någon utkikplats.

Globalt är jaktfalken inte hotad, med ett stort utbredningsområde och en uppskattad världspopulation på 10000-100000 individer. På grund av detta kategoriseras den som livskraftig. I Norden är den dock hotad och man uppskattar att det finns drygt 100 par i de svenska fjälltrakterna vilket gjorde att arten på den svenska rödlistan från 2005 kategoriseras som starkt hotad. I 2010 års rödlista, liksom 2015, kategoriseras den som sårbar.

Rödfalk

Rödfalk är en mindre falk som häckar i området runt Medelhavet. Den är mycket lik tornfalken men hanen saknar tornfalkens

Rödfalk: Grekland juni 2014

falkmustasch och är jämnare grå på huvudet, den är även mindre tydligt fläckad på ryggen än tornfalkshanan.

Den häckar kolonivis på klippbranter och i ruiner. Äggen liknar tornfalkens. Rödfalken jagar företrädesvis insekter, gärna i flock och ryttlar sällan.

Under 2000-talet har rödfalk observerats knappt 20 gånger, de flesta på Öland och Gotland (bland annat av Bosse Fagerström i juli 2009) i Sverige. Den enda observationen från Norrland gjordes på Holmön nordost om Umeå 2007. Den har aldrig setts i Hälsingland. Själv har jag vid några tillfällen träffat på kolonier av häckande rödfalk bland annat på Korsika och i Grekland och Spanien.

Aftonfalk

Aftonfalk är en liten insektsätande falk som häckar i Östeuropa och övervintrar i Afrika söder om Sahara. Populationen minskar på

Hane aftonfalk: Öland maj 2008.

grund av habitatförlust och arten kategoriseras som nära hotad. Den observeras regelbundet i Västeuropa under flytten.

Aftonfalken föredrar öppen mark, till exempel stäpp och ängsmark. I vinterkvarter föredrar den torrare områden. Den är en flockfågel, både under häckningstid, under flytten och i vinterkvarter. Den häckar i kolonier mycket sällan i enstaka par. De bygger inte något bo utan nyttjar andras bon, exempelvis övergivna bon av kolonihäckande kråkfåglar. Den jagar gärna i flock, men flockarna är inte särskilt stora. Dess huvudsakliga föda är större insekter, både krypande och flygande, till exempel gräshoppor, skalbaggar, trollsländor och svärmar, men den kan även fånga ödlor och små gnagare.

Aftonfalk har häckat ett fåtal gånger i Sverige, då oftast på Öland. Annars ses arten årligen i Sverige med ett flertal fynd.

I Hälsingland har under 200-talet gjorts sju fynd av arten, fyra av dem vid Ålsjön, Söderhamn. Två av fynden är gjorda i Hudiksvalls kommun, ett på Bålsön och ett vid Hornslandsudde.

Eleonorafalk

Eleonorafalken är en slank medelstor falk med lång stjärt.

Eleonorafalken är en flyttfågel som häckar på Sardinien, i Egeiska övärlden, i Cypern, längs Kroatens, Italiens och Nordafrikas kuster, på de östligaste Kanarieöarna och längs Spaniens medelhavskust. Den övervintrar framför allt på Madagaskar, men även i östra Afrika och på Maskarenerna.

Eleonorafalken livnär sig framför allt på flyttande fåglar, varför den häckar i juli-september när födotillgången är som störst. Den fångar även insekter. Häckningen sker i kolonier på öar och klippbranter som gärna vetter mot havet. Den är en skicklig flygare och ryttlar emellanåt.

Fågeln svenska och vetenskapliga namn hedrar Eleonora av Arborea (1350-1404), hjälte i Sardiniens kamp för självständighet från Aragonien och som utfärdade en lag som skyddade duvhök och falkar vid deras bon.

Själv lyckades jag få se en eleonorafalk på ön Capraia mellan Italiens fastland och Korsika en tidig morgon. Tyvärr blev bilden (den enda jag hann få, alldeles för suddig). I Sverige har arten setts 21 gånger. De flesta fynden gjorda i Skåne och på Öland och Gotland. Den är aldrig sedd i Norrland.

Tatarfalk

Tatarfalk är näst jaktfalken världens största falk. Arten är hotad, främst på grund av habitatförstöring och handel med ägg och ungar för falkenering.

Tatarfalk häckar i Östeuropa. Den är framförallt en flyttfågel förutom i de allra

Hane aftonfalk: Öland maj 2008.

sydligaste häckningsområdena. Den övervintrar i nordöstra Afrika och på Arabiska halvön. Arten påträffas sällsynt utanför sitt utbredningsområde men observationer kan vara svårbedömda eftersom det finns förrymda falkenerarfalkar och även hybrider med andra stora falkar.

Flykten är mindre aggressiv än hos mer flygskickliga falkar. Den fångar vanligen sitt byte in horisontell flykt, ej i dykning. Den föredrar öppen mark med ett fåtal träd. Födan består till största delen av gnagare och andra små däggdjur. I mindre utsträckning fångar tatarfalken fåglar, som flyghöns, fälthöns, kråkfåglar, duvor och lärkor. Även ödlor och skalbaggar kan ingå i födan.

I Sverige finns sex fynd som förts till kategori D och sju fynd i kategori E. (D: det föreligger visst tvivel huruvida de med säkerhet har uppträtt spontant. E: förrymda eller utsläppta från fångenskap)

Slagfalk

Slagfalk är en stor falk som sällsynt förekommer runt Medelhavet och som liknar pilgrimsfalk.

Det huvudsakliga bytet är mindre fåglar, vanligen vaktlar och duvor. Det kompletteras med gnagare, fladdermöss, ödlor, insekter, spindlar och skorpioner.

Källor

Ottoson U, Ottvall R, Elmberg J, Green M, Gustafsson R, Haas F, Holmqvist N, Lindström Å, Nilsson L, Svensson M, Svensson S & Tjernberg M. 2012 *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. SOF, Halmstad

<https://sv.wikipedia.org/wiki/>

www.fageln.se/art

www.luontoportti.com

Överst: Tornfalk och rödfalk, lärkfalk och nederst: lärkfalk och hona aftonfalk.

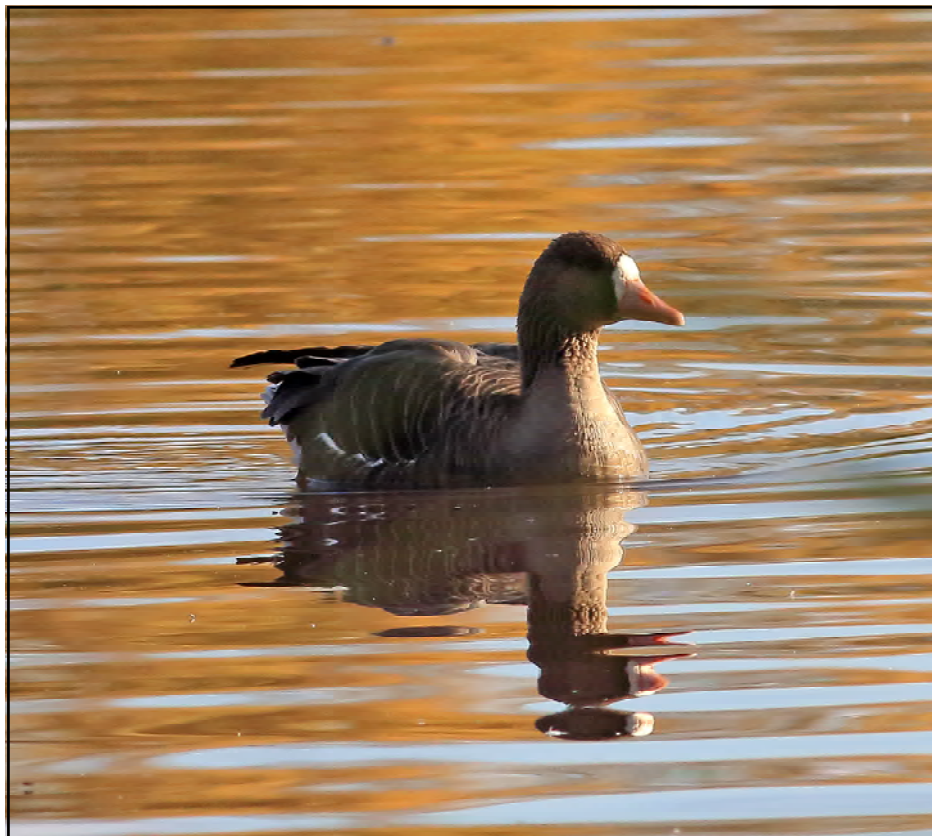

Text och foto Lars Göran Lindström

Härfågel i Vemora, Enånger

En härfågel rastade en vecka i början av oktober vid ridhuset i Vemora. Det var Katrin Holm Åström och hennes man, som bor vid ridhuset, som upptäckte den rara fågeln. Härfågel kan gysamma år häcka på Öland och i år skedde en häckning i Skåne. Annars är den utgången som svensk häckfågel.

Bläsgåsinvasion

Text och foto Lars G Lindström

Under senare hälften av oktober sågs ovanligt många bläsgäss rasta i de flesta av landskapen efter Norrlandskusten.

UNDER HÖSTEN HAR JAG DE FLESTA DAGAR, när jag varit hemma, besökt Lillfjärden. Mest för att spana efter fjällgäss men även för att hålla koll på de andra arter av gäss som besöker sjön. I mitten av september såg Bosse Fagerström två bläsgäss i sjön som jag trots

idoget letande inte lyckades få se. Fredag den 13:e oktober cyklade jag som vanligt ner till Lillfjärden. Ganska snabbt kunde jag bland de cirka tusen grå-gässen urskilja fyra mindre gäss, långt ute på sjön. Jag såg att de hade en vit bläs och min första tanke var fjällgäss. Men efter en liten stunds spanande med hand-kikaren insåg jag att de saknade gul ögonring, som fjällgäsen har, och då förstod jag att det var bläsgäss.

De följande dagarna bjöd på allt fler rastande bläsgäss och som mest räknade jag till 30 stycken, därav två kullar med tillsammans åtta ungar. I Ålsjön, Söderhamn rastade också stora mängder, som mest 40 individer. Även i övriga kustlandskap i Norrland rastade ovanligt många bläsgäss, bland annat nästan 100 vid Hilleängarna utanför Gävle.

Normalt för Hälsingland är i bästa fall någon enstaka individ. I Lillfjärden har under 2000-talet totalt nio individer setts, senast en 2014.

Utseende

De har en iögonfallande vit panna samt kraftigt tvärbandad undersida. Arten kan förväxlas med fjällgäs men är större, har

mindre vit bläs, större näbb och saknar den senares gula ögonring.

Utbredning och flyttning

Bläsgås häckar inte i Sverige. De bläsgäss som under hösten uppträder i Sverige häckar i nordost på rysk och sibirisk tundra. Övervintringen sker dock i Västeuropa och höstflytten går därför i sydvästlig bana över Östersjön med rastning på lokaler i södra och sydöstra delarna av Sverige. Totalt är flyttens omfattning i storleksordningen 300-500 mil.

November är den månad som flest bläsgäss uppehåller sig i Sverige. Merparten av bläsgässen förekommer då i Skåne, främst östra och södra delarna. Men även Kalmarsund med omnejd är en flitigt använd rastlokal.

Häckning

Bläsgäsen häckar i enstaka par eller mindre, löst sammanhållna grupper från slutet av maj till början av juni. Efter häckningen genomgår den en ruggningsperiod då den blir flygoförmögen under cirka 25 dagar. Under denna period samlas de i flockar på mindre än 30 individer i ett område nära häckningsplatsen. Efter ruggningen bildar de större flockar och

lämnar häckningsområdet från slutet av augusti och under september för att flytta söderut. De når övervintringsområdena i slutet av hösten. Utanför häckningsperioden är arten en flockfågel och flockar på upp till 30 000 individer har rapporterats från Europa. Dock är det vanligast att observera dem i mindre flockar.

Namn

Det latinska namnet, *anser albifrons*, betyder, gåsen med vit panna. Namnet blåsgås

användes första gången 1828. "Bläs-" på grund den vita bläsen i pannan. Arten har även kallats vitpannad gås.

Annan flyttväg

De gäss som passerat oss måste ha flyttat i en mer västlig rutt än den normala (se ovan). Flera observationer (131 exemplar rastande i Alvik, Luleå i Norrbotten 2014) kan tyda på att fler väljer denna väg. En teori om orsaken är att de vill undvika det stora jakttryck som är på gäss i Ryssland.

Bronsibis

Fredag den 20:e oktober hittade några fågelskådare i Söderhamn Hälsinglands första bronsibis vid Ålsjöängarna. Fågeln försvann i ett uppflog men återfanns senare på dagen ett par kilometer norrut vid Sund där den gick och födosökte invid en vattensamling. Den var kvar i sex dagar och många fågelskådare, däribland flera från vår fågelklubb, fick se den ovanliga gästen. Tyvärr verkar den blivit tagen av en duvhök. Fågeln var ganska oskygg och visade upp sig på nära håll alldeles intill en väg. Själv var jag dit på lördag morgon och trots vädret, vattensamlingen hade frusit under natten, verkade den hitta tillräckligt med föda då den flera gånger sågs dra upp stora daggmaskar ur jorden.

Bronsibisen häckar i varmare områden utspritt runt om i världen, som närmast i Medelhavsområdet och övervintrar i Afrika. Den har i det närmaste årligt observerats i Sverige sedan 1980-talet och totalt har drygt 40 fynd gjorts. Det första gjordes på Gotland i slutet av 1700-talet. Det vanligaste är att den observeras i södra men även i mellersta Sverige. År 1975 observerades en individ i Jämtland. De allra flesta observationer görs på hösten.

Kungsfiskare

I SLUTET AV OKTOBER sågs under flera dagar en kungsfiskare i Lillfjärden. Den alternerade mellan en vassrugge, efter kärleksstigen, där den satt i en pil och en stolpe i vassviken i nordvästra delen av sjön. Fiskelyckan var god då den vid ett flertal gånger sågs fånga småfisk.

Flera av fågelklubbens medlemmar besökte Lillfjärden och fick sen den vackra och på våra breddgrader sällsynta gästen.

Smygsommar

Text Staffan Holm. Foto Lars G Lindström

ÅRETS SOMMARVÅDER VERKAR HA varit en besvikelse för de flesta. För svalt och solfattigt, blåsigt och faktiskt för torrt. Knappt en enda dag med högsommarvärme. Och när regnen kom sent om sider föll de så ymnigt att det blev för blött för att bärga höstskörden.

Vid Hagafjärden, ungefär mitt emellan Ingsta och Hölick, där jag befann mig för det mesta denna sommar liksom de trettio

föregående, fick vi till exempel för första gången i vårt mannaminne uppleva en försommar utan mygg. Man skulle till slut gärna ha betalat några guldmynt för att få höra det lilla iinandet vid örat. Jo, man blev bönhörd till slut – fram på höstkanten då de häftiga regnen (men inte värmen) kom och man tvangs dra åt kapuschongen när man skördade i landen. Inte minst led man

med småfåglarna. För man hörde ju att de hade det svårt. Hörde en sorgsen tystnad mellan enstaka lockrop och ofullgångna drillar. Granntomtens starar var tillräckligt tidigt ute med sina ungar, de hann liksom undan. Men inte ens bofinkarna tycks ha haft tid och inspiration att drilla på så energiskt som vanligt. De flesta tättingarna fick ge avkall på revirförsvarandet för att få ihop brödfödan och vågade kanske inte ens försöka med en andra kull.

För första gången på sex somrar uteblev ladsuvalorna från sin lilla balkong under taksågget. Det kanske inte kan skyllas på den huttriga myggbristen – svalorna borde ju normalt ha kommit igång med häckningen innan sommaren stod i full blom – det kändes bara som ett illavarslande omen, ett utslag av deras sjätte sinne... Gud vet vad det blev av dem.

Antalet häckande lövsångare tycks ha minskat i vår lilla flik av världen de senaste åren. Förr var det åtminstone tre hörbara revir, förra året bara ett och i år vete fåglarna... Rödhaken, trädgårdssångaren och svartvita flugsnappare och de fyra trastarna tillhör ju också grundpelarna för sångar-templet, som kom att svaja betänkligt i år.

Att det framträdde en briljant solist ett tag var ett litet plåster på såren, men det varade inte så länge: en ekvilibristisk härm-sångare solosjög för full hals nån vecka i juni, troligen fåfängt hoppfull om att locka fram en partner.

Men, sådär lite i skymundan avancerade en oväntad sångledare. En frejdig och optimistisk liten strof hördes ofta från norrsidans rishögar och dessutom från flera ställen i grannskapet. De två långsmala skogsskiftena norr om oss har kalhuggits respektive gallrats de senaste åren och öppnat för nordanvinden. Stigarna har vi långsamt försökt återskapa, men det mesta av riset tornar upp sig tills tiden gjort sitt.

Och kanske är det just det som gynnat den, gärdsmysen: dystra högar av ris med unken undervegetation, granne med ljusfientliga ormbunksbestånd - allt detta är favoritstillhåll för gärdsmysen, liksom rotvältorna efter de senaste årens höststormar. I sådana miljöer, på eller nära marken, bygger den sitt klotrunda, konstfärdiga bo. Visst har jag stött på den lilla rättbruna tättingen med stjärten i vädret lite då och då genom åren, men min känsla är att det blivit flera revir på senare tid. Man hör det lilla sträva kontakt-lätet lite varstans och många sommardagar var det praktiskt taget bara denna Sveriges näst minsta fågel som iddes sjunga ut – van som den är att sjunga även vintertid.

Gärdsmysen har ganska sent kommit in i mitt liv. Från min första och starkaste ornitologiska period, ungefär mellan mitt sjätte och femtonde levnadsår, har jag ingen anteckning om gärdsmysen. Jag minns att jag några dagar i slutet av femtiotalet gjorde en avstickare bakom dasset på fåbodvallen där vi hyrde en stuga och spanade mot ett ställe där pappa en dag hade sett en gärdsmys, men jag hade inte samma tur. Vi hade faktiskt en 45-varvsskiva med fågelsång där gärdsmysen fanns med, så jag skulle säkert ha kunnat identifiera den både med syn och hörsel om den funnits i närheten. Mina första säkra observationer på nära håll tycks alltså vara först från mitten av 1980-talet just från Hagafjärden. Där har jag också haft nöjet att höra den vid några av de enstaka besöken under senhöst och vinter – en ganska speciell upplevelse att få sig till livs en fullgången småfågelsdrill mitt i gråkalla november. Vissa år skulle man önska att gärdsmysarna gav sig iväg när vintern närmar sig. Så här skriver Erik Rosenberg i *Fåglar i Sverige*: *"Den starka vinterkölden 1942 åstadkom större manfall bland gärdsmysarna än bland några andra av de insektsätande fåglarna och först efter tio år*

hade dessa trevliga fågelpygméer kommit upp till det forna antalet". Jag undrar om inte nåt liknande inträffade i Västhälsingland den stränga vintern 1955-56 i Ljusdal när kvicksilvret höll sig nedanför fyrtiogradersstrecket flera morgnar när man som maximalt påpälsad förstaklassare gick till skolan. Det faktum att jag aldrig upptäckte gärdsmygen under min gyllene fågelskådarperiod vill jag gärna kunna skylla på kölden. I "Hälsinglands fågar" från 1950 skriver Bo Witt-Strömer: "Den förekommer oregelbundet men har

iakttagits i hela provinsen. Gärdsmygen synes ha avtagit i antal de senaste åren". Han nämner också att den "delvis" stannar vintertid: "Således iakttogs ett sjungande exemplar i en rishög vid Lottefors, Bollnäs socken 11 december 1935 i 16 graders köld."

När jag avslöjade för gode grannen Mats Åberg att jag tänkte försöka få ihop en artikel om gärdsmygen reagerade han genast med att rekommendera en artikel från senaste numret (2017:5) av "Vår fågelvärld". Torgny Nordin skriver där om en klassisk engelsk fågelbok från 1955 och dess upphovsman: "The Wren" av Edward A. Armstrong. "Wren" är det engelska ordet för gärdsmyg. Jag letade på nätet i ett etymologiskt lexikon och fick veta att ordet finns belagt i forntyskan som *wrando* men betydelsen anses oklar. Däremot är den isländska formen *rindill* högst levande. Isländsk-svenska lexikonet ger betydelsen pojkvasker. Det isländska ordet för gärdsmyg är *músarrindill*, alltså ungefär musslyngel, musspjuver. På Färöarna heter den *músar-brodir*. Att den mörkbruna lilla fågeln liknas vid en mus känns ganska naturligt eftersom de gånger man får se den är den ofta sysselsatt med födosök på marken eller på väg in i eller ut ur ett av sina bon. Det latinska namnet *Troglodytes* betyder ungefär den som lever i grottor.

Edward Allworthy Armstrong, 1900-78, har kommit att bli den stora auktoriteten vad gäller gärdsmygen, åtminstone de eurasiska varianterna. Han studerade först naturvetenskap och filosofi i Belfast men flyttade sedan till Cambridge där han läste bland annat teologi innan han begav sig ut på långa resor varvade med studier, inte minst i Fjärran Östern. Väl tillbaka i England läste läste han in en examen i religionsfilosofi och kinesiska i Leeds och utbildade sig till präst med församlingstjänst på diverse ställen i England. 1943 återvände han för

gott till Cambridge där han bildade familj och blev verksam som präst. Tydligt lyckades han kombinera prästyrket med sin gärning som fågelforskare och författare av åtskilliga böcker i ornitologi och även några teologiska verk. Enligt artikeln i "Vår fågelvärld" ingår Armstrong (förmodligen som den siste) i en stolt brittisk tradition av naturforskarpräster. Den mest kände var Armstrongs tidigare kollega Gilbert White, präst i Hampshire, som korresponderade med Carl von Linné och var den förste att skilja på gran- och lövsångare.

Gärdsmygsfamiljen består av nitton släkten med inalles åttiofem arter, med små avvikelser. Av dem är vår gärdsmyg, *Troglodytes troglodytes*, den enda som förekommer i Eurasien och Nordafrika. De övriga finns i Amerika, från Alaska i norr till Eldlandet i söder. Dessutom finns en endemisk art *Troglodytes cobbi* på Falklandsöarna i Atlanten långt utanför Argentina och det tyder på att vår gärdsmyg ursprungligen invandrat från Amerika. De amerikanska formerna är så snarlika de östligare att de länge räknades in i samma art, men har på senare tid fått egen artstatus eftersom sången är helt annorlunda. En viss särställning har också till exempel de former som häckar på de nordliga atlantiska öarna, alltså från Skottland via Shetland och Färöarna till Island. De har tillägget *islandicus* och är aningen mörkare än vår, med något längre näbb. De allra flesta gärdsmygar är stannfåglar och det bör väl ha gynnat uppkomsten av vissa variationer.

Armstrong gjorde sina fältstudier av gärdsmyg i en skog nära Cambridge där han kunde ha koll på samtliga revir och genom färgmärkning kunde han hålla isär individerna. Ett fall som artikeln redogör för handlar om en kull som av någon anledning övergivits. Armstrong flyttade då äggen till en holk där en talgoxhona redan ruvade

egna ägg. Han följde sedan hur talgoxparet försökte föda upp de båda kullarna. När ungarna lämnat boet men ännu inte kunde livnära sig själva kom problemet att gärdsmygsungarna höll till på marken medan talgoxens egna ungar satt högt uppe i träden. Den mörka undervegetationen, som är gärdsmygens tryggaste hemvist, kändes tydligen helt fel för talgoxparet. Som tur var hörde tydligen en gärdsmygshona i grannskapet de tiggande ungarna och kom till undsättning. Ganska snart accepterade talgoxföräldrarna att en fostermor övertagit ansvaret.

Sången är mycket central i gärdsmygens liv. Armstrong kartlade den grundligt, analyserar i sin bok bland annat skillnaderna mellan sång som utmaning, upplysning och platsbestämning. Han redogör också för det som han kallar honans visksång som hon sjunger för äggen. Och har man tur kan man under parningstiden få höra revirsången utvecklas till veritabla upphetsade sångdueller mellan hannar. Nattsång förekommer och det som kallas inspektionssång, en trevande melodi som kan höras när gärdsmygen rör sig försiktigt genom okänd terräng.

Gärdsmygens speciella vana att bygga flera bon som används hela året hör rimligtvis ihop med det faktum att sjungandet pågår mer eller mindre året om. Före Armstrong ansåg ornitologerna att vinterreviret i stort sett bara var det område där fåglarna sökte föda. Armstrong menade däremot att man även måste beakta revirets betydelse som tryggt nattkvarter. Och det är här som gärdsmygens speciella vana att bygga flera bon spelar en avgörande roll. Det är inte bara för att imponera på honan och chevalereskt erbjuda henne att välja det för henne mest attraktiva boendet som han bygger normalt fyra-fem klotrunda bon, med ingångshål från sidan och det bo som

honan väljer för äggläggning kläs invändigt med fjädrar. "Reservbona" fungerar bland annat som övernattning för de flygga ungarna. Och det är praktiskt med tillgång till alternativa krypin beroende på omständigheterna, inte minst de väderlekmsässa, reviret ska ju kunna fungera hela året. Om födotillgången är god, försöker hannen para sig med flera honor. Armstrong har dokumenterat hanner som har haft tre kullar på gång samtidigt och han slitit med brödfödan åt alla. På de kargare öarna i Nordatlanten är gärdsmygarna oftare monogama. Hur det förhåller sig med den saken i Sverige framgår inte av de fågelböcker jag konsulterat men vanan att bygga flera bon finns överallt.

Smygsommaren ebbade ut, även i augusti hördes gärdsmygens ramsa och det lilla surrlåtet från fulhygget. Efter den traditionsenliga lingonhelgen med barn och barnbarn tredje helgen i september blir man stadsbo och sommarstugan degraderad till kolonilott. Precis i den vevan, den 26 september, hade jag en återbesöksstid på sjukhuset. Jag beslöt att kombinera den med middagspromenad med hunden i västra slingan. På återvägen till bilen hamnade vi på Erik Larsberget, alltså åsen mellan höghusen på Jakobsbergsvägen och villorna på Mariédalsvägen. Det visade sig vara ganska dumdristigt för där var ett svårgenomträngligt moras av rishögar efter vårens avverkning. När vi trasslat oss igenom eländet och närmade oss fast mark hörde jag plösligt ett lika kärt som kärvt läte, mycket ihärdigt framfört. Utan tvekan en mycket upprörd gärdsmyg, den rörde sig oroligt i riset bara några meter ifrån oss. Jag vet inte om det var oss den ville skrämma iväg eller om det var en katt eller rovfågel i farten, men hur som helst var ju den omedelbara känslan att det var oro för ungarna som triggade fågeln. Vi försökte förstås komma iväg

därifrån så fort som möjligt och märkte att det lugnade ner sig. Om någon som läser detta har en alternativ förklaring till beteendet så hör av er till mig via mejl staffanhm@yahoo.se eller sms 070-283 58 46, eftersom jag dessvärre inte lyckas få kontakt med Edward Armstrong i hans anglikanska av fågelsång fyllda himmel. Enligt de fågelböcker jag slagit i får gärdsmygen ofta två kullar, men inget antyds om tidpunkt. Eftersom den oftast inte flyttar och verkar allmänt hårdig så är det kanske helt i sin ordning att lägga ägg sent i augusti som det bör ha varit i det här fallet. I vilket fall som helst så kändes den där träffen i riset på Erik Larsberget som en stilfull avslutning på min smygsommar.

Riksmästerskapen i tomtskådning

trevlig fågelskådning på hösten

Text och foto Mats Axbrink

04:58 Gräsand

05:00 Knipa

05:03 Rödhake

Jag är på riksmästerskap i tomtskådning. Det är riktigt tidig morgon i början av september men det gäller att försöka skåda även i gryningen så att man inte missar några tidiga arter.

05:11 Häger

05:12 Storlom

05:13 Större strandpipare

Hösten 2014 köpte min bror och svägerska en liten sommarstuga i Hårte. Genast föddes idén om att jag skulle kunna använda deras tomt för att vara med på RM i tomtskådning, en företeelse som pågått sedan 1998 i Sverige. Det är Ljusdalsbördige Bengt Stridh som på 90-talet tog tag i tomtskådningen i Sverige, något som är stort i många västländer. Tanken är att man bara skådar från tomten, alltså alltid befinner sig inom tomtens gränser, men att man även får

räkna fåglar som befinner sig utanför tomten. Det är ju förstås bra om tomten ligger så till att man från den kan se många olika biotoper.

Tomten i Härte ligger riktigt bra till. Det finns skog så att meståg regelbundet kommer på besök. Man ser den norra viken i Härte bra och får då med änder och vadare. Man kan även se havet utanför och med lite tur kan någon alka räknas in. Tomtskådnings-RM inträffar alltid andra lördagen i september, en tid då det är full fart på sträcket och man kan hoppas på många nordliga arter.

Vid sju-tiden har brorsan vaknat och tar ut hunden Mårten på morgonrundan. Det har redan blivit 42 arter men nya arter droppar in på listan:

7:01 Ladusvala

7:11 Kärrsnäppa

7:12 Kricka

Det gäller att vara på tåna hela tiden. En skata som hastigt flyger över Härte by 07:27 eller en gulärta som lockar någon gång på väg söderut 06:25 är kanske de enda av de arterna du noterar under dagen. Det gäller att inte ta ut något i förskott, man missar alltid någon art som man ansett som självklar. I år, 2017, till exempel större hackspett. När jag noggrant letade igenom ett meståg på eftermiddagen efter den större så hittar jag istället en mindre hackspett, den första gången för tomten. Någon större hittade jag inte!

Hur många arter har det då blivit? Första året 2015 kom jag upp i 59 arter. Det var svårt att veta i förväg hur många det skulle bli, men nog tyckte jag att det fanns potential att se fler. Roligaste arterna det året var en orre som spelade i gryningen och en tretåig hackspett som födosökte i strandskogen.

2016 gick det lite bättre, 62 arter. Nu toppade en hona snatterrand som helt plötsligt på eftermiddagen landade i viken

tillsammans med ett gäng bläsänder. Även nötkråka och myrspov gladda lite extra.

Nu 2017 gick det riktigt bra. Hela 74 arter var mer än vad jag trodde var möjligt trots att ingen grönfink sågs. Gråhakedopping, småsnäppa och en för årstiden riktigt sen grönbena utgjorde årets höjdpunkter.

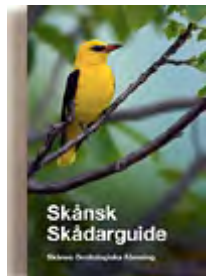
På tomtskådningens hemsida <http://geddeholm.natur.se/klubbtomt100/> rapporterar man efter dagen vilka arter man sett. I år, liksom även 2015 och 2016, hade jag flest arter i Norrland. 2017 års resultat var faktiskt även fler än alla tomter i Svealand. I södra Sverige ses dock betydligt fler arter på några kustlokaler i Halland och på Öland, inte sällan över 110 arter.

Vädret spelar förstås roll för hur utfallet ska bli. Det får gärna vara svaga vindar så man har större chans att höra översträckande tättingar. Regn och dimma är förstås inte bra och jag har sluppit det hittills. 2016 blev det riktigt varmt på dagen vilket jag inte tror var helt idealiskt då aktiviteten bland fåglarna blir liten. 2017 började det blåsa frisk nordostlig vind under dagen vilket gjorde att stora flockar änder sågs sträcka över havet. Det gav inte så många fler arter men det var mäktigt att se.

Andra lördagen i september 2018 är jag på plats igen med kikare och tubkikare i högsta hugg och räknar tomtarter.

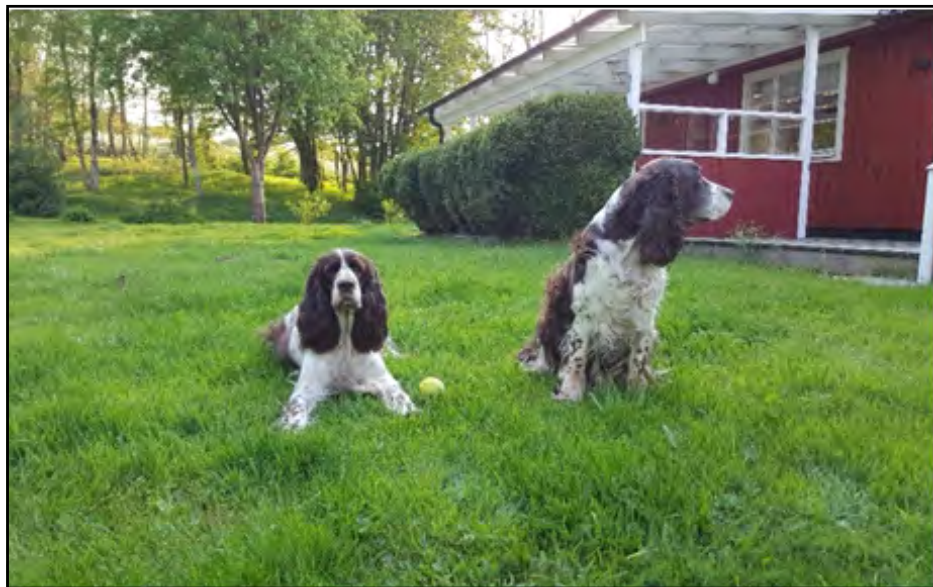
Forts. från sid 3. Men det finns så många fler, kanske lite mindre kända men fina, välordnade och lättillgängliga fågel-lokaler runt om i landskapet. Dessutom ligger lokalerna tätt och det är aldrig några långa avstånd när man ska ta sig från en lokal till en annan. För den som tänker besöka Skåne för att skåda fågel kan jag varmt rekommendera boken *Skånsk skådaguide*. Boken hjälper dig att hitta rätt i de Skånska fågelmarkerna och beskriver cirka 200 olika fågellokaler, vilka arter man kan förväntas se samt hur man hittar dit. Boken ges ut av Skånes Ornitologiska förening och kan beställas via deras hemsida. Första gången jag besökte Skåne för att skåda fågel var i maj 2001. Det var en resa som bjöd på många "nya kryss", det vill säga arter jag aldrig tidigare hade sett. Under de fem dagarna i Skåne trillade det in nya arter så som rödhalsad gås, kornsparv och fält-piplärka. Men det var också en resa som bjöd på otroligt fina natur- och fågelupplevelser. Vi fick bland annat vara med om ett fantastiskt prutgåssträck vid Sandhammaren, där cirka 5 000 prutgäss sträckte norrut under några få timmar. Men mitt bästa minne är ändå den tidiga morgonen i bokskogen vid Ravlunda skjutfält där vi fick njuta av sommargyllingens flöjtande spel. Jag bestämde mig nog redan där och då, att hit ska jag åka tillbaka och ända sedan dess har jag längtat efter att återigen få lyssna till sommargyllingens karaktäristiska sång.

I maj år 2017 var det äntligen dags att återvända till Skåne och målet med resan var att få höra, och kanske till och med få se, sommargylling. Tidigt på lördag morgon åkte vi från Hudiksvall och på kvällen var vi

framme på Österlen. Vi hade hyrt ett hus i utkanten av Kivik, ett hus som visade sig ligga mitt i en grön oas av lövträd på ena sidan och äppelträd på den andra. Fågelsången runt huset var öronbedövande, näktergalen sjöng dygnet runt från ett buskage vid ytterdörren. I häcken vid altanen hade en hämpling byggt sitt bo och flera entitor hade vi också inpå knuten.

Efter frukost på söndag förmiddag begav vi oss iväg till Ravlunda skjutfält. Dels för att lyssna efter sommargylling men också för att leta efter en härfågel som tidigare på morgonen larmats ut som observerad på fältets norra delar. Ravlunda skjutfält är en fågellokal av hög klass, och består av en stor yta sammanhängande hedmark med stora sanddyner. Runt fältet finns fina bokskogar och några små bäckar och dammar finns också i området. Under de dagar när skjutfältet används för militära övningar råder tillträdesförbud, annars är fältet öppet för allmänheten. Just den vecka vi var där pågick en stor militärövning, Aurora, så vår enda chans att besöka Ravlunda var på söndagen. Vi var långt ifrån ensamma, vi träffade på många andra skådare som var ute i samma ärende. Ingen hade dock hört någon sommargylling, och ingen som vi pratade med hade heller sett till härfågeln. Efter några timmars letande började jag misströsta, jag visste ju att skjutfältet skulle vara avlyst hela kommande vecka. Vi hade dock fått tips om en annan bra lokal för sommargylling, Drakamöllan. Vi lämnade Ravlunda och åkte till Drakamöllan istället. Eftersom klockan redan passerat lunchtid så hade jag inga större förhoppningar om att höra någon sommargylling, och mycket riktigt. Det var lika tyst vid Drakamöllan som på Ravlunda. Vi lade helt enkelt ned skådningen för dagen och åkte istället till Skånes äldsta kaffestuga i Alunbruket. En fantastisk miljö med ett fint gammalt korsvirkeshus, där det serverades kaffe med

hembakat bröd på rutiga dukar ute i trädgården. Jättemysigt och ett ställe väl värt ett besök.

Måndagen ägnades åt att utforska Kivik med omnejd. Österlen är så otroligt vackert med sina äppelodlingar, sin grönska och sitt ljus. Det är inte svårt att förstå att många konstnärer och kulturpersonligheter har valt att bosätta sig där. På måndag kväll bestämde vi oss för att ge sommargyllingen en ny chans dagen därpå.

Tisdag morgon, klockan ringde redan 03.30. En snabb frukost och redan strax efter klockan fyra på morgonen var vi på plats i Drakamöllans naturreservat. Området består till största delen av ett starkt kuperat betes- och hedlandskap. I de östra delarna av reservatet växer fina bokskogar på höjderna, och det är där som sommargyllingen håller till. Det var en ganska kall och lite råfuktig morgon, och efter ungefär en och en halv timmes promenad i området frös vi ganska så rejält. Inte hade vi hört några flöjttoner från bokskogen heller. Ett

fåtal andra skådare hade också dykt upp, men ingen hade hört någon sommargylling. En man från Småland bestämde sig istället för att gå ut på heden för att leta efter fältpiplärka. Efter cirka en halvtimme kom han tillbaka och berättade att han hittat två fältpiplärkor ute på heden. Jättekul! Fältpiplärka var tidigare en ganska vanlig häckfågel, men minskade kraftigt i antal under hela 1900-talet och är nu en av Sveriges ovanligaste häckfåglar. Numera häckar fältpiplärkan endast i östra Skåne, och där finns cirka 40 kända revir. I brist på sommargylling var ju ändå fältpiplärka lite plåster på såren. Det verkade ju inte bättre än så att vi fick ge upp sommargylling även denna dag.

Vi skulle precis till att sätta oss i bilen när det hördes ett flöjtande från dungen precis intill parkeringen. Äntligen! En sommargylling! Jag ropade på mannen från Småland, som var den enda skådare som var kvar förutom vi. Och nu verkade det som att gyllingarna verkligen hade vaknat

till liv. Snart hördes sång också från andra sidan av vägen. Vi närmade oss försiktigt och spanade med handkikare upp mot trädkronorna. Trots sin knallgula fjäderdräkt är sommargyllingen jättesvår att se när den håller till högt upp i lövverket. Men den här morgonen hade vi verkligen tur. Vi två tillfällen lyckades vi få se den vackra fågeln, dels när en av gyllingarna flög över

vägen och dels när en annan flög mellan två träd. Det är svårt att exakt veta hur många sommargyllingar det var, men minst tre individer kan jag med säkerhet säga. Under hela tiden som gyllingarna rörde sig runt i området, flöjtade de intensivt. Vilket spel de bjöd på! Det var helt magiskt att befinna sig i den underbart vackra, intensivt gröna bokskogen med en kör av sommargyllingar ovanför huvudet. Efter ungefär en halvtimme avtog intensiteten i spelet och sommargyllingarna drog iväg en bit bort. Vi var mer än nöjda med vår morgon, och återvände till huset i Kivik för några timmars sömn. Jag kan lova att vi somnade gott efter den fantastiska naturupplevelsen vi precis varit med om.

Under resten av veckan ägnade vi oss omväxlande åt både kultur- och naturturism. Vi lärde oss hur skåningarna bakar spettekaka, besökte Kåseberga och Ales stenar, promenerade i Wallanders fotspår i Ystad, besökte Stenshuvud nationalpark, skådade fågel vid bland annat Äspet och Fyledalen samt hamnade mitt i skottelden från minst 50 st pansarvagnar vid Kranke-sjön. En nära döden upplevelse, men det är en helt annan historia. Sammantaget så hade vi en otroligt fin vecka i Skåne, där sommargyllingarna vid Drakamöllan var pricken över i.

Fotnot: I augusti månad släpptes nyheten att en lyckad häckning av Härfågel hade konstaterats vid Ravlunda skjutfält. Paret hade lyckats fått ut två flygga ungar. Den härfågel vi letade under vår första dag, hade alltså varit kvar hela sommaren och dessutom häckat på platsen.

Program

Vår-Höst 2018

Innemöte

6/2

Tid: 19.00

Plats: CUL

Ansvarig: Karin Svensson 070-51 348 66

Tema ugglor och rovfåglar. Kjell, Lars G och Mats Å visar bilder och fakta presenteras av Mats A.

Ugglexkursion

6/3

Tid: 20.00

Samling: Lillfjärdens utfodringsplats

Ansvarig: Jonas Lind 070-307 32 82

Traditionsenlig ugglexkursion

Årsmöte

13/3

Tid: 18.30

Plats: CUL

Ansvarig: Karin Svensson 070-51 348 66

OBS! Annan lokal än tidigare år. Sedvanliga årsmötesförhandlingar och fika. Efter årsmötet visar Mats Axbrink bilder och berättar om en resa till Island.

Tisdagsexkursioner

Samling vid Lillfjärden kl 17.30 Ansvariga

10/4 Mats Åberg 070-338 66 87

17/4 Jonas Lind 070-307 32 82

24/4 Lars G Lindström 070-629 15 24

1/5 Karin Svensson 070-51 348 66

8/5 Kjell Johansson 070-239 75 10

15/5 Rikard Wiksten 0650-56 31 31

Fågelskådningens Dag

5/5

Tid: 09.00

Samling: Lillfjärdens utfodringsplats

Ansvarig: Karin Svensson 070-51 348 66

Passande exkursion för nybörjare. Vi gör en "Nordanstigsrunda" och besöker lämpliga fågellokaler i kommunen. Medtag fika.

Nattsångarexkursion

8/6

Tid: 21.30

Samling: Lillfjärdens utfodringsplats

Ansvarig: Mats Axbrink 070-608 99 14

Tisdagsexkursion

7/8

Tid: 17.30

Samling: Lillfjärdens utfodringsplats

Ansvarig: Jonas Lind 070-307 32 82

Förhoppningsvis en exkursion där vi kan få se flera arter av rastande vadare.

Ledskärsviken

19/8

Tid: 07.00

Samling: Lillfjärdens utfodringsplats

Ansvarig: Karin Svensson 070-51 348 66

Förhandsanmälan till Karin senast 15/8. Vi gör en dagsutflykt till en av Upplands främsta fågellokaler. Vi samåker i egna bilar. Vid dåligt väder eller lågt intresse inställs exkursionen.

